

Rauni Laukkanen ja Irmeli Hanka
Kainuun museo

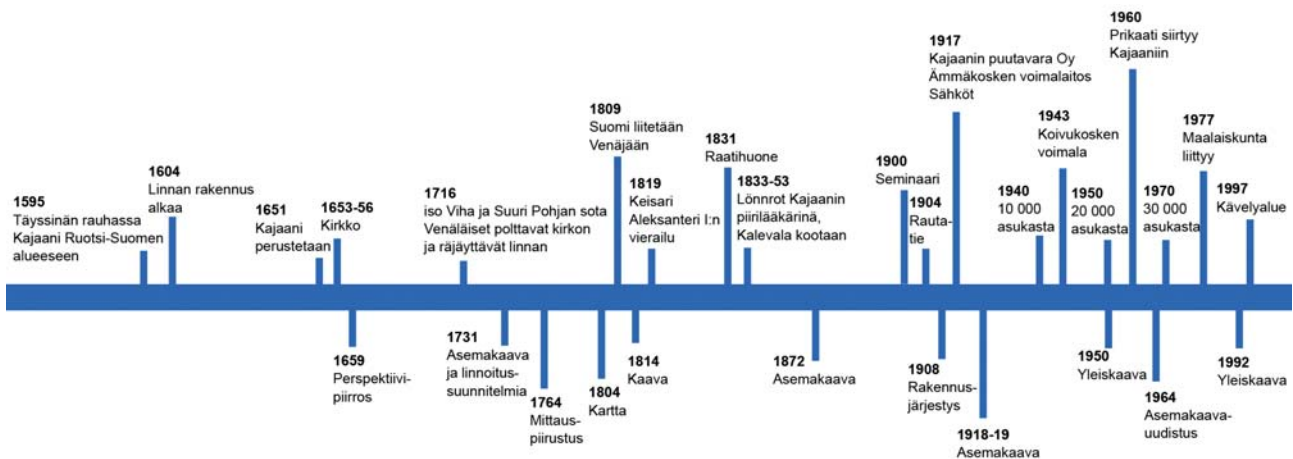

**SELVITYS KAJAANIN KESKUSTA AJAMAN
KULTTUURIYMPÄRISTÖSTÄ KAAVOITUSTA
VARTEN**

Sisällysluettelo:

Esipuhe	2
Kajaanin keskustaajaman kulttuuriympäristön kerrokset	3
Inventoinnit, selvitykset ja tutkimus	3
Esihistorialliset kohteet ja asutushistoria (erillinen selvitys)	4
A RUOTSINVALLAN AIKA 1600-1700-luvut	5
B AUTONOMIAN AIKA 1809-1917	6
C ITSENÄISYYDEN AJAN ALKU 1920-1930-luku	7
D SOTA-AIKA 1939-1944	8
E JÄLLEENRAKENNUS 1945-1950-luku	9
F KASVU JA LAAJENEMINEN 1960-1970-luvut	10
G NOUSUKAUSI 1980-luku	11
H KORJAUS-, TÄYDENNYS- JA YMPÄRISTÖRAKENTAMINEN 1990-	12
Rakennusten ja kulttuuriympäristön suojelu	14
Yleiskaavaa ohjaavat päätökset ja kaavat Kajaanin keskustaajama-alueella	15
Rakennussuojelulain mukaiset kohteet	15
Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt (RKY) 2009 alueet ja kohteet	15
Kainuun maakuntakaava(hyvä. 2009)	16
Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaava (hyvä. 1992)	17
Esitys arvokkaiksi kohteiksi ja alueiksi Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavaa varten	18

Liitekartat: arvokkaat kohteet – keskeiset alueet (1) ja –reuna-alueet (2) sekä kulttuuriympäristön aluekohteet (3)

Esipuhe

Tämä ei ole Kajaanin historia, vaan selvitys siitä, mitä kaupungin eri vaiheista on jäljellä ja yritys tunnistaa ja nostaa esiin arvokkaat kohteet ja alueet. Mukana on myös aivan uusia rakennuksia ja ympäristöjä. Pientaloja ja pientaloalueita ei ole tässä käsitelty yhtä yksityiskohtaisesti kuin muuta rakentamista, vaikka niistäkin löytyisi arvokohteita samoilla kriteereillä arvioituna.

Vanhimman rakennuskannan osalta kyse on siitä, mitä ainakin tulee säilyttää, jotta Kajaani voi kantaa nimeä ”vanha kaupunki” – Ruotsin vallan aikana perustettu yhä elävä kaupunki. Selvitys on laadittu Kajaanin keskustaajaman yleiskaavatyötä varten, jotta kulttuuriympäristön säilyttämisen näkökulma tulee kaavatyössä keskusteltavaksi ja käsitellyksi.

Työn taustana ovat aiemmat selvitykset (Rasu-toimikunta 1983, Kajaanin keskustaajama 2015 yleiskaava 1992 ja vuoden 2002 laaja rakennuskannan inventointi INKA). Työhön ovat eri tavoin osallistuneet Päivi Tervonen, Riitta Korhonen, Piia Väyrynen, Raili Kauppila, Marketta Moilanen ja taitto Kristiina Välisaari.

Kaupungin kulttuuriympäristö koostuu eri aikakausien jättämästä jäljestä, kerroksellisuudesta kaupunkikuvassa; yksittäisistä rakennuksista, laajemmista kokonaisuuksista tai toistuvista piirteistä, joka muuttuu käytössä ja rakentamisen myötä. Muutoksen havaitsemiseksi ja siihen ja reagoimiseksi kerätään ja tallennetaan tietoa ja käydään keskustelua kulttuuriympäristön merkityksestä, suojelusta ja hoidosta.

Tässä ei muistella purettuja eikä palaneita rakennuksia, vaan katsotaan olevia ja niiden säilymistä – eteenpäin. Rakennukset ja muu ympäristö ilmentävät aikaansa: tekniikkaa, taloutta, kauneuskäsityksiä, sosiaalisia suhteita, toimintatapoja ja vuorovaikutusta. Säilyne voivat vain käytössä, vain muutamat nähtävyyksinä tai museoina. Usein parhaiten rakennus/ympäristö säilyy alkuperäisessä tai samantapaisessa käytössä, monet on säilykseen muutettu ja edelleen muokattava yhä uuteen käyttöön. Olennaista kuitenkin on, että rakennuksia hoidetaan jatkuvasti ja korjataan heti tarvittaessa.

Kajaanissa 21.12.2016

Irmeli Hanka
arkkitehti

Rauni Laukkanen
rakennustutkija, Kainuun Museo

Kajaanin keskustaajaman kulttuuriympäristön kerrokset

Kajaanin keskustaajaman kulttuuriympäristölle on luonteenomaista, että sen eri kerrokset sekoittuvat toisiinsa. Uutta tehdessä sitä on joskus sopeutettu vanhempiin rakennuksiin, useimmiten uusi poikkeaa mittakaavaltaan, muodoiltaan, väritykseltään ja yleisiltä järjestelyiltään edellisistä. Hävinneet kerrokset 'kuultavat' ympäristössä varsinkin, jos nykytilaa vertaa vanhoihin kuviin, karttoihin, kirjallisiin lähteisiin tai tarinoihin.

Kajaaniksi nimetty vanha asutus ja kauppareittien solmukohta on kaupungin keskustana pysynyt paikoillaan. Maantiede – isoja järviä yhdistävä joki, ylitysmahdollisuus koskien välissä, maaston muodot ja maaperä – yhdessä väen vähyyden ja varojen niukkuuden kanssa on ratkaissut asian.

Näin Kajaani poikkeaa arvostetuista rannikon vanhoista Ruotsin vallan aikaan perustetuista kaupungeista, joissa uusi keskusta on rakennettu vanhan vierelle ja vanhat kerrostumat ovat säilyneet laajoina kokonaisuuksina. Toisaalta halu säilyttää vanhoja rakennuksia heräsi Kajaanissa niitä myöhemmin - vasta kun tavanomaiset aikakaudelle tyypilliset rakennukset oli purettu. Siksi pääosa säilyneistä vanhoista rakennuksista on yksittäisiä, erityisiä historiallisia tai kaupunkikuvallisia arvoja omaavia rakennuksia.

Keskustan lisäksi kaupunginosat ovat rakennuskannaltaan kerrostuneita: Lehtikankaalla, Purolassa, Teppanassa ja Nakertajassa on rintarinnan eri-ikäisiä rakennuksia ja muuta rakennettua ympäristöä 1900-luvun alusta alkaen, Puistolassa jälleenrakennuskauden alusta. Kaavoitus ja muu rakentamisen ohjaus tai sen puute näkyvät niin uudisrakentamisessa kuin laajennuksissa ja julkisivumuutoksissa.

Inventoinnit, selvitykset ja tutkimus

Kartoissa ja kaavojen laatimisen yhteydessä on kuvattu ainakin lyhyesti olevaa rakennuskantaa ja niiden perusteella saadaan tietoa muutoksesta. Kaikki kaavat eivät kuitenkaan johda rakentamiseen. Valokuvat, pöytäkirjat, palovakuutusasiakirjat, rakennuspiirustukset, tarinat, muistelmat ja haastattelut ja itse rakennukset kertovat enemmän.

Ensimmäiset Kajaanin rakennuskantaa koskevat inventoinnit ovat tehneet muinaistieteellisen toimikunnan toimeksiannosta C. J. Gardberg 1952 ja Henrik Lilius 1964.

Kajaanin rakennussuojelu -toimikunta (RASU 1981-1983) laati luettelon rakennussuojelukohteista sekä esityksen niiden hankkimisesta kaupungin omistukseen ja huomioon otettavaksi päätöksiä tehtäessä. Lisäksi toimikunta laati uudisrakentamista koskevia ympäristön rakennuskantaan sopeuttavia määräyksiä asemakaavoja laadittaessa.

Kainuun Museo teetti 1982 Vanhan Teppanan rakennuskannan inventoinnin. Kajaanin keskusta 1939 pienoismallin samoin kuin Kajaanin raatihuoneen rakennushistoriallisen tutkimuksen yhteydessä on kertynyt ja järjestetty tietoa sekä kuva- ja muuta arkistomateriaalia kaupungista Kainuun museon kokoelmiin.

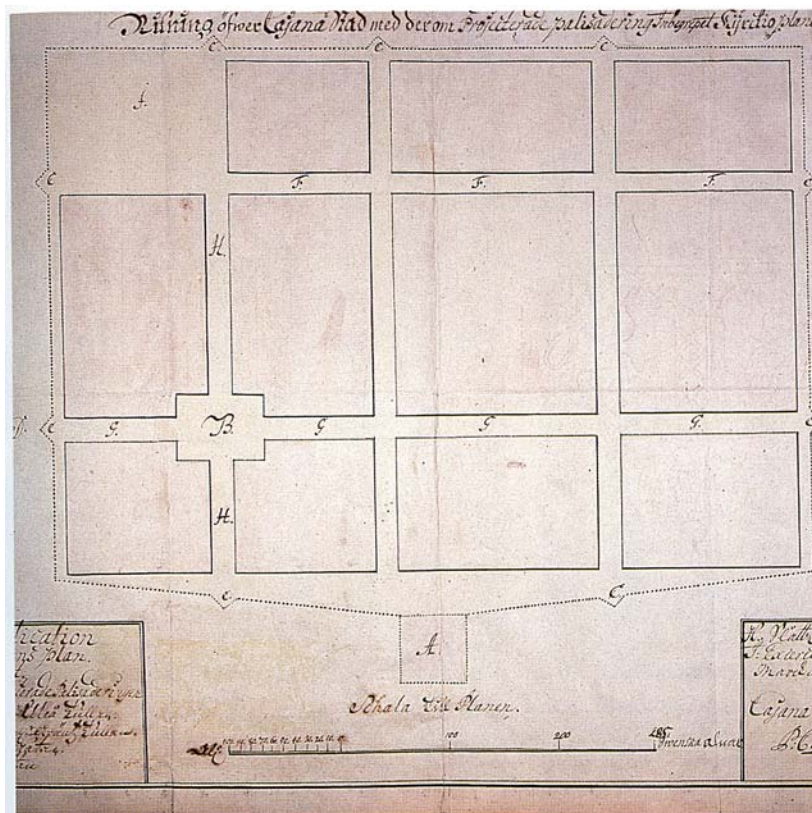
Purola-Puistolän ja Lehtikankaan asemakaavat uudistettiin 11.6.1982 sisäasiainministeriön tekemän esityksen mukaan: ne katsottiin kaupunkikuvallisesti arvokkaiksi ympäristöiksi, jotka on säilytettävä omaleimaisina pientaloalueina. Siitä lähtien on säännöllisesti asemakaavojen laatimisen yhteydessä arvioitu olevaa rakennuskantaa ja mahdollista suojelutarvetta yhteistyössä Kainuun museon kanssa.

RASU -toimikunnan laatima luettelo rakennussuojelukohteista oli pohjana 1992 hyväksytyn Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaavan suojelukohteiden valinnalle. Yleensä kaavassa on määrätty, että kohde on asemakaavalla suojeltava (mikä tarkoittaa, että asemakaavoituksen yhteydessä on selvitettävä tarkemmin säilyttämisen edellytykset ja perusteet sekä annettava tarpeelliset määräykset ja ohjeet).

Laajempi rakennuskannan inventointi INKA tehtiin maastotyön osalta 2002: rakennukset kuvattiin, asukkaita haastateltiin ja materiaali saatettiin digitaaliseen muotoon viranomaisten yhteiskäyttöä varten. Inventointikantaa on sen jälkeen päivitetty ja täydennetty sekä kohteet viety kaupungin paikkatietoaineistoon. Rakennuslupapaperustusten digitointi edistää edelleen rakennuskannan seuranta.

Esihistorialliset kohteet ja asutushistoria (erillinen selvitys)

Kajaaninjoen varrelta on löydetty kivi- ja rautakautisia asuinpaikkoja, merkkejä raudan valmistuksesta sekä pyyntikuoppia. Osa esihistoriallisista jäänteistä on voimalaitosrakentamisen vuoksi vedenpeitossa ja todennäköisesti tuhoutunut. Uudet arkeologiset menetelmät saattavat tuoda esiin kohteita, joita ei aiemmissa tutkimuksissa ole havaittu.

Pehr Cedersparren Kajaanin asemakaavasuunnitelma vuodelta 1731. Henrik Lilius: Suomalainen puukaupunki, Anders Nyborg, Akateeminen kirjakauppa 1985

A RUOTSINVALLAN AIKA 1600-1700-luvut (100 - 700 asukasta)

Ruotsi houkutteli tai pikemminkin pakotti väestöä siirtymään Savosta Kainuuseen. Valtansa ja hallintonsa merkiksi se rakensi puolustuslinnan Kajaaniin (1604-1667). Linnan rakentaminen ja huolto synnytti etelärannalle vakinaisen asutuksen, jonka paikalle Pietari Brahe perusti kaupungin 1651.

Linna (1716 alkaen raunio) on ainoa tältä ajalta säilynyt rakennus, sillä kaupunkikin hävitettiin linnan räjäytyksen yhteydessä perusteellisesti ja 1720-luvulta aloitettu uudelleen rakentaminen oli vaatimatonta, viimeiset parituvista ja talousrakennuksista purettiin 1960-luvulla.

Ruotsinvallan ajan yhä näkyvää perintöä ovat perustamisasiakirjassa kaupungille luovutettu Lahjoitusmaa ja Pehr Cedersparren suunnitelmassa asemakaavaksi 1731 annettu muoto ydinkeskustalle – kadut ja korttelirakenne. Myös ajatus umpikulmaisesta torista nykyisen Raatihuoneentorin paikalle on tästä ns. ensimmäisestä asemakaavasta.

Arkeologisissa kaivauksissa saattaa vielä löytyä jäänteitä ruotsinvallan ajan rakennelmista ja rakennuksista. Museovirasto teki vuonna 2001 Kajaanista kaupunkiarkeologisen tutkimuksen, jossa potentiaaliset alueet on osoitettu ja joissa rakennustyön tms. yhteydessä on suoritettava kaivauksia.

Kajaanin linnanrauniot, joki ja keskustaa, Herman Renfors. Kainuun Museon kuva-arkisto

B AUTONOMIAN AIKA 1809-1917 (700 – 4000 asukasta)

Vallan vaihduttua olot rauhoittuivat, kaupunki alkoi hitaasti vaurastua ja laajeni yläkaupungille ja seminaari- ja sairaala-alueille sekä kohti rautatieasemaa.

Autonomian ajan alun empiretyylisistä rakennuksista on jäljellä vain raatihuone (1831), vanha kirjasto Brahenkatu 3 (1852), Lönnrotin maja (1852), Karolineburgin kartano ja pehtoorin pytinki (1836).

Tervan kuljetusta palvelleet Petäisenniskan nälkäkanava ja möljät (1867-1875) sekä uudelleen rakennettu tervakanava ja siirretty lussitupa (1880) ovat ajan elinkeinojen rakenteita.

Myöhemmät rakennukset edustavat kertaustyyliä/nikkarityyliä ja jugendia. Rautatie, teollistuminen ja seminaari sysäsivät pikkukaupungin kasvuun: seminaarialueen vanhimmat rakennukset (1903), rautatieasema asuintaloineen (1903-1905), seurahuone-kaupungintalo (1905), sairaala-alueen vanhimmat rakennukset (1908-1910), Kajaanin puutavara Oy pääkonttori ja asuinrakennukset (1910-1911), Ämmäkosken voimalaitos (1917) sekä Teppanan puukoulu (1916).

Lisäksi on jäljellä Ensilän kartano, maalaistalot Komila ja Pyörre ja Tihisenniemen vanhimmat teollisuusrakennukset.

Kajaanin kaupungin asemakaava 1918-19 Harald Andersin, Kajaanin kaupunginarkisto

C ITSENÄISYYDEN AJAN ALKU 1920-1930-luku (4000 - 8000 asukasta)

Autonomia-ajalta alkanut kasvu uudisti ja täydensi rakennuskantaa ja yhdyskuntatekniikkaa (sähköistys ja vesihuolto) keskustassa ja synnytti uusia kaupunginosia: Purola, Makkola, Lehtikangas ja Nakertaja.

Merkittävimpiä rakennuksia ovat Kajaanin Lyseo (1924), Paloasema-vesitorni (1924), Sissilinna (1925), Itkumuuri (1932-1933), Poliisitalo (1934), Kainuun Sanomien sitomo ja painohalli (1936 ja 1938), Kajaani Oy:n tuotantorakennuksia sekä pääkonttori ja portti Tihisenniemellä (1938),

Kauppakatu 21 (1939), rajavartioston vanhimmat rakennukset Leirimäellä (1924-) sekä Seppälän Impilinna (1928).

Lisäksi asuntojen rakentaminen oli vilkasta paitsi uusissa kaupunginosissa myös yläkaupungilla, keskustassa ja Vanhassa Teppanassa. Iso hanke oli uuden Linnansillan rakentaminen ja Teppanmäen loiventaminen kivipenkereineen.

Tyylinä oli aluksi varovainen jugend ja klassismi sitten funktionalismi.

Kajaani, Kauppatua helmikuussa 1940, SA-kuva. Kainuun Museon kuva-arkisto

D SOTA-AIKA 1939-1944 (8000 - 10000 asukasta)

Pommitukset tuhosivat keskustan alueelta 49 rakennusta ja 96 vaurioitui. Niissä oli yhteensä 142 asuntoa. Väli rauhan tultua saatiin Kajaaniinkin ns. ruotsalaistaloja Purolaan ja Lehtikankaalle.

Muita sota-aikana rakennettuja ovat Kauppatu 34-36 (Ent. Kainuun Sanomien talo 1940), Koskikara (1940),

Vanha Vesilaitos (1940) ja Koivukosken voimalaitos (1943), jolla oli isot vaikutukset jokiympäristöön, kun vesi nousi, peitti alavaa rantaa sekä keskustassa että Kuurnan puolella ja muodosti laajan suvannon.

Tyylinä oli funktionalismi.

Kajaanin keskustaa, Veljekset Karhumäki postikortti. Kainuun Museon kuva-arkisto

E JÄLLEENRAKENNUS 1945-1950-luku (10000 - 20000 asukasta)

Jälleenrakennuksessa ei vain korvattu menetettyjä rakennuksia vaan rakennettiin uuden ajan taloja ja ympäristöä jo 1930-luvun lopulla alkaneeseen tapaan, useimpien arkkitehtina Eino Pitkänen. Puukaupunki alkoi muuttua keskustassa 4-5 kerrosta korkeiksi asuinliiketaloiksi. Asuinkerrostaloja rakennettiin mm. Tehdaskadun, Kainuunkadun ja Väinämöisenkadun varteen.

Lisäksi rakennettiin suuria, näyttäviä julkisia rakennuksia: Keskuskoulu (1950), Teppanan koulu (1954), tyttölyseo (1958), posti/lennätinrakennus (1953), valtion virastotalo (1957), Kainula (1957/1960),

Siunauskappeli (1951) ja Ortodoksikirkko (1959).

Sairaala laajeni vastaanotto- ym. tiloilla (1955). Puistola ja Kuurna ovat leimallisesti jälleenrakennuskauden tulosta, Purolassa ja Lehtikankaalla rakennettiin sekä uusia kortteleita että täydennettiin vanhoja. Uudet omakoti- ja paritalot tehtiin tyyppiirustusten (ns. rintamamiestalot) mukaan tai niitä mukaillen aikaisempia isommiksi yhtenäisempiin riveihin katujen varsiin.

Tyylinä oli piirteiltään osin pehmentynyt funktionalismi.

Kajaanin keskustaa 1960-luvulla, Veljekset Karhumäki postikortti. Kainuun Museon kuva-arkisto

F KASVU JA LAAJENEMINEN 1960-1970-luvut (20000 - 34000 asukasta)

Kasvu ja hyvinvoinnin – koulujen, hoitolaitosten, hallinto- ja urheilurakennusten – rakentaminen jatkui. Keskustan uudelleen rakentaminen kiihtyi.

Uusia omakoti-, rivitalo- ja kerrostaloalueita syntyi molemmin puolin jokea: Palokangas, Vesitorninmäki, Soidinsuo, Laajankangas, Lehtikankaan, Purolan ja Puistolan laajentaminen, täydentäminen ja uudelleen rakentamisen aloittaminen, Karolineburg, Uusi Teppana, Kättö ja Kuusanmäki.

Arkkitehti Olli Kivisen asemakaava vuodelta 1963 on luonut puitteen keskustan uusiutumiseksi. Kainuun keskussairaala asuin-

rakennuksineen on edustanut uusinta sairaala-arkkitehtuuria 1960-luvun lopulta.

Kaupungintalo (1976) kantaa peruskorjauksessa tehdyistä muutoksista huolimatta ajan rakennuksille tyypillisiä piirteitä. Kajaanin maalaiskunta (10000 asukasta) liitettiin pakolla kaupunkiin 1977.

Tyylinä oli modernismi – uudisrakentamisen sekä rakennustekninen että arkkitehtoninen laatu oli epätasaista. Paikalla rakentaminen vaihtui 1970-luvulla elementtirakentamiseen ja energiakriisi karsi isot ikkunat ja pelkisti rakennusten muodot.

Kaukametsän alue, Suomen Ilmakuva Oy. Kainuun Museon kuva-arkisto

G NOUSUKAUSI 1980-luku (35000 - 36000 asukasta)

Nousukautta leimaa Kajaanissakin monet uudet julkiset rakennukset – pääkirjasto (1983), Kajaanihalli (1984), Kaukametsä-opisto (1985) ja -sali (1987), uudet terveydenhuollon rakennukset ja niiden laajentaminen (pääterveysasema, Lehtikangas ja Lohtaja), nuorisotilat sekä päiväkotirakennukset. Valtio osallistui merkittävästi hankkeisiin.

Uudenlaiset kaupan hankkeet tulivat vireille ja niistä toteutui ennen lamaa Kauppapaikka 18. Ajan tyypillisiä ilmiöitä ovat Kainuun Sanomien toimitalo Pikku-Ketussa ja 1990-luvulla osittain toteutunut Kainuun portti.

Honkirämeen nuorisotalo, Lohtajan koulu ja Pikkuketun päiväkoti ilmentävät varovasti postmoderneja piirteitä.

Uusia asuntoalueita ovat Lohtaja, Hetteenmäki, Pikku-Kettu ja Huuhkajanvaara. Entisen maalaiskunnan taaja-alueen asemakaavoitus alkoi. Purola-Puistolaan ja Lehtikankaalle tehtiin sisäasiain ministeriön esityksestä perusparannuskaavat.

Tyylinä oli osittain modernismi, osittain siitä irtautuminen – varovainen "Oulun koulu" ja postmodernismi.

Ämmäkoskenkadun täydennysrakentamista. Kainuun Museon kuva-arkisto

H KORJAUS-, TÄYDENNYS- JA YMPÄRISTÖRAKENTAMINEN 1990- (36000 - 38000 asukasta)

Lama edisti kaupunkirakenteen tiivistämistä, kun keskustan autiotontteja saatiin käyttöön. Odotukset arvonnoususta olivat rauenneet ja hyväksyttiin kallis maanalaispaikoitus.

Rakentamiskehotukset ja asemakaavan palvelutonttien muutos asuinkäyttöön toi täydennysrakentamista pientaloalueille. Kylmän ja Huuhkajanvaaran asemakaavoja muokattiin tarpeen mukaan ja rakentaminen jatkui.

Asuinkerrostalojen peruskorjaus alkoi valtion elvytystoimena ja osallistumisesta valtakunnalliseen lähiöprojektiin. Yritysalueiden vetovoiman parantaminen tähtäsi

elinkeinoelämän monipuolistamiseen ja työllisyyden edistämiseen: kaupungin 350-vuotisjuhlapäätös 2001 oli ryhtyä Petäisenniskan teollisuusalueen kohentamiseen.

Kaupun suuryksiköistä hypermarketit sijoituivat lopulta keskustaan ja sen liepeelle, tilaa vievät ja vastaavat teollisuusalueille keskustaajaman ulkokehälle.

Elokuvateatteri ja Prisman uusin osa edustavat ajalle tyypillistä kokonaan lasista julkisivua. Isot lasitetut parvekkeet yleistyivät leimaa-antaviksi asuinkerrostaloissa.

Suvantopuisto ja Prisman alue, Suomen Ilmakuva Oy. Kainuun Museon kuva-arkisto

Keskustan liiketilojen autoituminen käynnisti Raatihuoneentorin ja kävelyalueen rakentamisen, tunnelivoimalan massat käytettiin hyväksi Suvantopuistossa ja leirintäalueesta tuli asuntomessualue Onnela. Linnaprojekti museoviraston kanssa 2001-2008 jatkui 2015 valmistuneena Ranta- ja Kynäspuistojen kunnostuksena ja niiden välisenä Kynski-siltana.

Rajavartioston koulutus päättyi 2007 ja osa alueesta on kaavoitettu asuinalueeksi. Vuolijoen kunta (2500 asukasta) liitettiin

Kajaaniin vuonna 2007. Samana vuonna Tihisenniemellä UPM-Kymmene Oyj lopetti paperintuotannon ja perusti Renforsin rannan, joka muokkaa aluetta ja rakennuksia uuteen yrityskäyttöön.

Sata vuotta jatkunut opettajain koulutus Kajaanissa päättyi 2012 ja alueen käyttö muuttuu. Myös Satamakadun sairaala-päätterveysasema-vanhainkotialuetta odottaa uusi tulevaisuus.

Rakennusten ja kulttuuriympäristön suojelu

Kulttuuriympäristön suojelua käsittelevät lait:
muinaismuistolaki 1963,
kirkkolaki 1993,
laki rakennusperinnön suojelemisesta 2010
maankäyttö- ja rakennuslaki MRL 1999

Niiden pohjalta määritellään kohteet ja annetaan määräyksiä VAT:ssa (Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt 1993 ja 2009 sekä Valtakunnallisesti (ja maakunnallisesti) arvokkaat maisemat 1993 ja (esitys) 2014) sekä konkreettisemmin maakunta-, yleis- ja asemakaavoissa. Niiden perusteella voidaan rakennusten ja ympäristön käyttöä ja kunnossapitoa suunnitella ja toteuttaa.

Rakennusvalvonta on keskeisessä asemassa ja käynnistää tarvittaessa suojeluprosessin käsitellessään lupa-asioita. Muita viranomaisia ovat museovirasto ja sen delegoinnin perusteella maakuntamuseo sekä ympäristöministeriö ja ELY-keskus.

Rakennusten ja kulttuuriympäristön säilymisen perusta on niiden käyttö, hoito ja kunnossapito. Käytön muuttuessa tai päättyessä tarvitaan muutoksia ja korjausta, usein perusparannusta. Tällöin tutkitaan rakennuksen ominaisuuksia ja arvoa sekä mahdollisten muutosten vaikutuksia, myös taloudellisia mahdollisuuksia ja hankkeen kannattavuutta.

Eri aikakausilta on säilynyt joukko rakennuksia ja ympäristöjä: sellaisia, joita on ollutkin paljon (tyypillinen), sellaisia, joita on jo uutena pidetty erityisinä (harvinainen) tai arvokkaina esim. julkiset rakennukset.

Autiona rakennukset ja ympäristöt tuhoutuvat varsin nopeasti. Harvat suojeltavista rakennuksista ja ympäristöistä voidaan säilyttää ratkaisematta niiden käyttöä. Jopa nähtävyytenä säilytettävässä pitää ottaa huomioon kävijät: turvallisuus, saavutettavuus ja mahdollisuus tutkia kohdetta edellyttävät rakenteita ja järjestelyjä. Jos tapa käyttää rakennusta ei paljoa poikkea alkuperäisestä, suojelu ja siihen tähtäävä kunnostus on yksinkertaisempaa. Usein säilyttämistä ja suojelutarvetta pohditaan vasta hoidon ja käytön päättymisen jälkeen, kun rakennus on päässyt huonoon kuntoon.

Kaavoituksen tavoite on ennakoida ja suunnitella myös olemassa olevien rakennusten ja ympäristön tulevaisuutta: mm. osoittamalla arvokkaat kohteet tiedoksi kaikille: alueen asukkaille, kohteiden omistajille ja naapureille sekä viranomaisille. Kaavassa voidaan myös väljentää käyttötarkoitusta ja edistää säilyttämistä muilla kaavamääräyksillä.

Kajaanin joki ja keskustaa. Suomen Ilmakuva Oy. Kainuun Museon kuva-arkisto

Yleiskaavaa ohjaavat päätökset ja kaavat Kajaanin keskustaajama-alueella

Rakennussuojelulain mukaiset kohteet

kts museoviraston rakennusperintörekisteri

Kajaanin raatihuone
Kauppakatu 21 ja Linnankatu 18
Rautatieasema-alueen keltainen talo ym.

Valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt (RKY) 2009 alueet ja kohteet

kts museoviraston rakennusperintörekisteri/ RKY 2009 kohteet

Kajaaninjoen varsi
Koivukosken ja Ämmäkosken voimalaitokset
Kajaanin kirkot
Kauppakadun ym. funktionalistiset talot sekä raatihuone ja raatihuoneen tori
Kajaanin rautatieasema
asemarakennus, rapatut porttirakennukset, kolme muuta asuinrakennusta
talousrakennuksineen ja veturitalli sekä asemapuisto

(Kajaanin varuskunta-alue, Hoikankangas) () = ei alueella

Kainuun maakuntakaava(hyv. 2009)

Alueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet ja ominaispiirteet sekä turvata merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaisille tilaisuus antaa lausunto.

Yksityiskohtaisemmassa alueiden suunnittelussa on turvattava alueen tai kohteen merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaisiin kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava museoviranomaisille tilaisuus antaa lausunto.

Maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde tai alue

Ensilä (Haukilammen kämppä) Kainuun keskussairaalan alue Kajaanin kaupunginteatteri Kajaanin lyseo Kajaanin vanha sairaala-alue Kajaanin vanha siunauskappeli Kalliokatu ja vesitornin alue Kaukametsän rakennukset Kauppakadun funkkistalot ja raatihuoneentori Keskuskansakoulu Keskusurheilukentän katsomo Kirkkopuistojen alue Koivukoski-Ämmäkoski (Koutaniemen seuraintalo) Lamminkatu, Purola Linnan lukio (Murtomäen rautatieasema) (Paltaniemen kirkkotie) (Prikaatin alue)	Pyörteen tila Rajavartioston kasarmialue (Rehjan saari) (Salmijärven sairaala-alue) Setlementti Kainulan rakennus, Itkumuuri Sissilinna (Sivola-Tuomaalan arvokas maisema-alue) (Sokajärven huvila-alue (Kalliorannan, Karvosen, Kiven, Suvirannan, Toivolan ja Jylhän huvilat)) Uittoyhdistyksen konttori UPM-Kymmene tehdasalue (Kajaani Oy:n pääkonttori, vanha tehtaanpiippu, korjaamorakennus, paloasema ja paperikonesali) (Ärjänsaaren tervahaudat) (Huovilan pihapiiri, Käkisaari) (Maijalan pihapiiri) (Otanmäen kaivos ja kaivosyhdyskunta) (Vuolijoen pappilat) (Vuolijoen vanha terveystalo)
--	---

Maakuntakaavan tarkistaminen on käynnistynyt.

Kajaanin keskustaajama 2015 osayleiskaava (hyv. 1992)

Suojelukohde tai /s Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella sijaitsevat rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai ympäristökokonaisuuden kannalta arvokkaat rakennukset ympäristöineen on säilytettävä ja pidettävä kunnossa.

Rakennus-, kulttuuri- ja kaupunkihistorialliset kohteet

Linnanrauniot	Peuraniemen huvila
Kajaanin ev.lut. kirkko	Vanha veturitalli
Kajaanin ortodoksinen kirkko	Makkolan mansardikattoiset puutalot
Raatihuone	Rahkon talo
Seminaari	Kainuun Sanomien painosali
Entinen yleinen sairaala	Kajaani Oy:n pääkonttori
Kajaani Oy:n kerho	Nakertajan vanha koulu
Koskikara	Teppanan vanha koulu
Entinen kaupunginkirjasto	Ahtelan talo
Väinämöisen koulun päärakennus	Nyholmin talo
Lönnotin koulu	Sillmanin talo
Kaupunginteatteri	Asuintalot, Koivukoskenkatu 17
Sissilinna	Itkumuuri
Rautatieasema	Entinen synnytyslaitos
Kauppakatu 9 -11 ja 27	Petäisenniskan rautatiesilta
Entinen poliisilaitos	Nälkäkanava ja möljät
Karvosen talo	Kainuun rajavartiosto
Väinölän päiväkot	Paavolan lastentarha
Kalliokatu 7-11	Ensilä
Vesitorni	Päiväkeskus
Työkeskus Kainula	Pyörteen talo
Tervakanava ja sulunvartijan mökki	Vesilaitos
Ämmäkosken voimalaitos	Siunauskappeli
Koivukosken voimalaitos	Purola
Karolineburg	Puistola
Vilja-aitta	Lehtikangas
Uiton talo	Ylä-kaupunki
Elias Lönnotin mökki	

Esitys arvokkaiksi kohteiksi ja alueiksi Kajaanin keskustaajama 2035 osayleiskaavaa varten

Kajaanin rakennuskanta on yleensä varsin nuorta eikä kaupungin ikä – yli 360 vuotta – ole kaupunkikuvassa leimaa antava. Kajaani on kuitenkin **Suomessa vanha kaupunki (=Ruotsin vallan aikana perustettu)** ja se on identiteetin kannalta merkittävä asia ja parantaa kaupungin **vetovoimaa**.

Kajaanissa vanhat arvokkaat kohteet sijoittuvat pienelle alueelle ja niiden ympäristöt ovat ajallisesti kerrostuneita ja mittakaavaltaan kohteet vaihtelevat – voimalaitoksista vetomöljiin ja funktionalististen kerrostalojen rivistä umpikulmaisen torin varren vaatimattomaan raatihuoneeseen.

Perusteet:

Historia: kohde on historialliseen aikakauteen tai tapahtumaan liittyen arvokas tai edustava

Rakennushistoria: kohde edustaa rakennusteknisesti aikanaan uutta tai yleistä rakennustapaa

Rakennustaide: kohde on rakennustaiteellisesti aikanaan uutta luova ja onnistunut tai edustava/tyypillinen

Kaupunkikuva (maisema): kohde ympäristössään merkittävä ja/tai arvokkaan kokonaisuuden osa

Luokittelu:

- 1 erityisen tärkeä/arvokas** (historia, rakennushistoria, rakennustaide, kaupunkikuva 3-4/4) kohde, jota ei saa purkaa eikä olennaisilta osin muuttaa ilman pakottavaa syytä
- 2 tärkeä/arvokas** (2-3/4) kohde, joka on säilytettävä ja jonka ominaiset piirteet ja luonne on mahdollisissa muutoksissa säilytettävä
- 3 säilytettävä kohde** (1-2/4), jonka muutokset suunniteltava ja toteutettava huolella
- 4 kohde, joka rikastaa** kaupunkikuvaa ja/tai on historiallisesti/kaupunkilaisten identiteetin kannalta merkittävä

Ehdotus määräykseksi:

Kajaanissa on säilytettävä kainuulaisen identiteetin vuoksi eri aikakausia, rakennustyyppisiä ja -tyylejä edustava rakennuskanta, ja se on pidettävä käytössä. Tässä luetellut kohteet on otettava huomioon asemakaavoja laadittaessa ja lupa-asioita käsiteltäessä. Rakennuksen / ympäristön luonteen mukaiset käytön vaatimat muutokset ovat mahdollisia.

Kohteiden/ryhmien numerointi:

aikataso (A) – järjestys (1) – kohteen ryhmästä poikkeava aikataso (c)

kohteiden/ryhmien yksilöinti:

osoite, nimi tms., vuosiluku (rakennuslupa, rakennusvuosi tai valmistumisvuosi/ iso muutos)

kaavallinen tilanne suojelun näkökulmasta:

RKY (valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö tai kohde 2009),

MK (maakuntakaava kohde 2009), YK (yleiskaavakohde 1992),

AK (asemakaavan suojelukohde) sr-xx (suojelumääräysindeksi)

Rakennussuojelulalla suojelluissa kohteissa museoviraston rakennusperintörekisterin numerot.

Kartat:

arvokkaat kohteet – keskeiset alueet (1) ja – reuna-alueet (2) sekä kulttuuriympäristön aluekohteet (3)

LUOKITTELU 1 2 3 4

A RUOTSIN VALLAN AIKA 1600- 1700

A1 Rauniolinna 1716, linna1604-1667 ja Linnansilta uusin 1936-
RKY, YK

A2 Lahjoitusmaa 1651

A3 Ensimmäinen asemakaava 1731(Pehr Cedersparren suunnitelma):
ydinkeskustan katuverkko, korttelirakenne ja umpikulmainen tori

B AUTONOMIAN AIKA 1809-1917

B1 Linnankatu 14, Raatihuone 1831

RKY, YK, AK SR

Museoviraston rakennusperintörekisteri numero 201848

Rakennussuojelulaki valtioneuvosto 29.6.1989 1469/561/88

B2 Raatihuoneentori toteutui

RKY, MK, YK, AK

B3 Brahenkatu 3, Vanha kirjasto ym 1852

RKY, YK

B4 Majapuisto Onnela, Lönnrotin Hauholan maja 1852

YK, AK ym-1.

B5 Petäisenniskan kanava ”nälkäkanava” ja möljät 1867-75

RKY

B6 Tervakanava, möljät ja sulunvartijan mökki 1880/1985
RKY, YK

B7 Kajaanin kirkko 1896
RKY, MK, YK, AK sr-10.

Museoviraston rakennusperintörekisteri numero 200745 Kirkkolaki 1993

B8 Väinämöisenkatu 22, Väinölä, kaksi asuinrakennusta ja
ulkorakennukset, mm. koulu, päiväkot, 1886
MK, YK, AK sr-10

B9 Kirkkokatu 20, Karvosen talo, Kalevan koulu 1886/1914
MK, YK, AK sr-10

B10 Koivukoskenkatu 9, Tapiolan päiväkot 1904
MK, YK, AK sr-10

B11 Kalliokatu 7, Kekkotalo 1906
MK, AK sr-12

B12 Kalliokatu 9, asuin- ja kokoontumisrakennus 1907
MK, AK sr-12

B13 Kalliokatu 11, asuinrakennus 1910
MK, AK sr-12

B14 Ridellinkuja 10, asuinrakennus 1907
AK sr-21

B15 Kauppakatu 14, ent. kaupungintalo, Kajaanin kaupunginteatteri, 1905
YK

B Rautatieasema-alue 1904-41

RKY, MK, YK, ei asemakaavaa

Museoviraston rakennusperintörekisteri numero 200326

B16 Rautatieasemarakennus 1904
Rautatiesopimus 22.9.1998

B17 rautatieaseman asuinrakennus ns. keltainen talo ja
ulkorakennukset 1903
Ei RKY-alueella, YK TK-1, ei asemakaavaa
Museoviraston rakennusperintörekisteri numerot 203271
Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010
YM 23.11.2016 6/531/2015

B18 asuinkasarmi, 4 asuntoa ja ulkorakennus 1904
YK TK-1 (Alueelle saa sijoittaa ympäristöhäiriöitä tuottamatonta
teollisuutta, liike- ja toimistotiloja sekä näitä palvelevia varasto-
ja sosiaalitiloja. Alueen historiallisesti arvokkaat rakennukset
tulee ottaa huomioon asemakaavaa laadittaessa. Merkintää on
käytetty Valtionrautateiden Henkilöliikenneasemaa ympäröivillä
alueilla. Alueen rakennusoikeus määräytyy asemakaavassa),
ei asemakaavaa, vuokrasopimus

LUOKITTELU 1 2 3 4

B19c asuinrakennus, 3 asuntoa ja ulkorakennus 1921
YK TK-1, ei asemakaavaa, vuokrasopimus

B20c veturitalli 1925
AK sr-16

B21d väestönsuoja, "kivikukko" 1940
YK TK-1, ei asemakaavaa

B22d rapattu 2-kerroksinen puutalo ja ulkorakennus 1941
YK TK-1, ei asemakaavaa, vuokrasopimus

B23d asema-alueen porttina kaksi rapattua asuinrakennusta 1941
YK TK-1, ei asemakaavaa, vuokrasopimus

B Seminaarialue 1903-1993

RKY, MK, YK

Museoviraston rakennusperintörekisteri numero 200117

Asetus valtion rakennusten suojelusta 480/85 YM 10.11.1994 4/562/94 (B25, B27c, B28c, B29c)

B24 kirjasto 1903
AK sr-17

B25 puutyöverstas 1903, (puurakenteinen 2. kerros säilynyt)
AK sr-17

B26 hallintorakennus 1904
AK sr-17

B27 metallipaja 1922
AK sr-17

B28c päärakennus /1930
AK sr-17

B29c puutarhurin asunto/avoinpäiväkoti ja vaja/autotalli 1932
AK sr-17

B30e asuntola/ruokala 1951

B31e normaalikoulurakennus 1957

B32h Intelli 1993

B Satamakatu 2-4, sote-alue 1910-1993

RKY, MK,

B33 Y-(yleinen) sairaala 1910, laajennus 1933
AK sr-14

B34 hallintorakennus 1910
AK sr-14

B35 A-klinikka 1910
AK sr-14

LUOKITTELU 1 2 3 4

B36 Ruumishuone 1910

AK sr-14

B37e 1950-luvulla rakennetut tilat

B38f Tullikallio vanhainkoti 1968

B39g Tulliniemi vanhainkoti 1981

B40g pääterveysasema ja vuodeosastot 1955/1983

B41h hammashoito, neuvola ja fysioterapia 1993

B42 Kauppakatu 40/Sissikatu 18, Kajaani Oy:n pääkonttori, kerho ja ravintola 1911

AK sr-21

B43 Kauppakatu 42, asuinrakennus ja piharakennus 1909

AK sr-10

B44 Ämmäkosken voimalaitos, 1917/1941

RKY, MK, YK

JOEN POHJOISPUOLI

B45 Karolineburgin kartano ja Pehtoorin pytinki 1836, talousrakennukset

RKY, MK, YK, AK sr-14

B46e uusi pytinki 1949

RKY, MK, YK, AK sr-14

B47 hirsiaitta tien/polun varressa

B48 Ahontien varsi, Teppanan mäki kiviaita

B49 Ilmarintie, viljamakasiini 1894

RKY, AK sr-14

B50 Ahtelantie 7, Sillmanin talo 1910

AK sr-14

B51 Ilmarintie 6, Teppanan puukoulu, ”kylätalo” 1916/2012

AK sr-14

B52 Ensilän kartano 1910, navetta 1920, aitta 1930

RKY, MK, YK

B53 Mylly 1917

B54 Paavola, huvila 1916, siirretty 1926

RKY

B55 Pyörteen tilan asuin ja ulkorakennuksia 1904-1943

RKY, MK, YK

B56 Suomelanpolku 3, Suomelan tilan asuin- ja
ulkorakennuksia 1890-1932
AK sr-18

B Seppälä maatalousoppilaitos, Kirkkoahontie 94

B57 tilan päärakennus, johtajan asunto/ toimisto 1890/1954/1979

B58c Impilinna 1928/1956/1974/2016

Museoviraston rakennusperintörekisteri numero 200221

Asetus valtion rakennusten suojelusta 480/85

B59e koulurakennus 1954/1974/1984

C ITSENÄISYYDEN AJAN ALKU 1920 JA -30-LUKU

C1 Petäisenniska, Petäisenkosken, -kanavan ja -tien rautatiesillat
(kolme siltaa) 1920-luku
RKY, YK

C2 Sammonkatu 5, kansanlähetyksen rukoushuone 1920

C3 Lönnotinkatu 1, Lönnotin koulu 1923
AK sr-14

C4 Väinämöisenkatu 6, Kajaanin lyseo 1924, laajennus 1969

C5 Koulukatu 3, Koivula päiväkoti 1925

C6 Kainuunkatu 16, Paloasema-Vesitorni 1924

C7 Kauppakatu 13, Ipatin asuinliiketalo 1925/ 1940
RKY

C8 Sissikuja, Itkumuuri 1932-33
AK s-8

C9 Poliisitalo, Linnankatu 14, 1934 taidemuseo 1985
RKY, MK, YK, AK SR

C10 Kauppakatu 34 -36, Kainuun Sanomien sitomo 1936
painohalli 1938, teatteriksi 1990-l
RKY, MK, AK sr-20

C11 Osmonkatu 1-3, kaupunginsairaala 1939,
sosiaalipalvelukeskus 2001
AK sr-14

C12 Linnankatu 21/Välikatu 18, asuinliikerakennus 1938
Museoviraston rakennusperintörekisteri 203464 YM 17.2.1997

C13 Kauppakatu 21, hotelli-ravintola, toimisto-liikerakennus ym. 1939
RKY, MK
Museoviraston rakennusperintörekisteri 203464 YM 17.2.1997

LUOKITTELU 1 2 3 4

- C14** Seminaarinkatu 11, Kajaani Oy:n puutarhurin asunto 1920
AK sr-14
- C15** Osmonkatu 7, Veisteen-Rahkon talo asuinrakennus 1913
- C16** Kauppakatu 29, huvimaja 1920
- C17** Kainuunkatu 9, asuinrakennus/päiväkeskus 1922/1938
AK sr-5
- C18** Kainuunkatu 13, asuinrakennus 1928
AK sr-5
- C19** Kainuunkatu 21, asuinrakennus 1923
AK sr-5
- C20** Vuorikatu 1, as. Oy Kajaanin Vuorikatu 1924
AK sr-5
- C21** Vuorikatu 3a, asuinrakennus 1925
AK sr-5

ASEMANSEUTU

- C22** Asemakatu 6, Sissilinna, suojeluskuntatalo, nyk. teatterin pieni näyttämö
1925
AK sr-10
- C23** Asemakatu 4, Kainuun Museo 1931 ja piharakennus
1926
AK sr-9
- C24** Niskanpuisto, entinen Shell-huoltamorakennus 1931
AK sr-14
- C25** Sammonkatu 10, Vimpelin asuinkerrostalo 1938/1940/1960

MAKKOLA PUROLA TIHISENNIEMI PARKINNIEMI

C Kajaani Oy, UPM, Renforsin ranta

- C26** paperikonesali 1910(9), korjaamorakennus 1920-luku, tiilipiippu 1926
MK
- C27** Kajaani Oy:n pääkonttori 1938
RKY, MK
- C28** portti-paloasemarakennus 1939
RKY, MK
- C29** Tehdaskatu 22, 1910, Kajaani Oy:n asunnoista jäljellä neljä
mansardikattoista paritaloa
AK sr-2

C30 Makkolankatu 18, Purolan lastentarha 1938

AK sr-20

C31 Kansakoulunkatu 17, Purolan koulun sali, ”kylätalo” 1929

AK sr-20

Purolassa on uudempien rakennusten joukossa useita muita 1920-30 luvulla rakennettuja pientaloja ja talousrakennuksia
YK, AK A/s aluemarkintä

C32 Aurala, vanhainkodin talousrakennus, asuinkerrostalo 1935

LEHTIKANGAS

C Rajavartiosto – Leirimäki

MK, YK

C33 Rajakatu 8, komentajan talo 1924 ja sauna 1927

AK sr-23

C34 Rajakatu 1, vartiotupa ja varasto, sotilaskoti 1924

AK sr-23

C35 Kerhokuja 7, päävartio, perinnetalo 1926

AK sr-23

C36 Kerhokuja 6, toimiupseerikerho 1927

AK sr-23

C37e Leirimäenkaari 2 ja Rajapolku 2, kolme asuinkerrostaloa 1953, 1956, 1958

C38e Kerhokuja 4, ent. esikuntarakennus 1958

C39f Rajakatu 5 ja 7, kaksi kasarmirakennusta 1968

Alueella on lisäksi varastoja, autotalleja ja verstaita, joiden säilyttämismahdollisuudet tulee tutkia asemakaavan muutoksen yhteydessä.

C40 Kasarminkatu 29-35, pientaloja talousrakennuksineen 1925-1948

C41 Kangaskatu 5, Lehtikankaan vanha kansakoulu 1930, päiväkot

AK sr-14

Lehtikankaalla on uudempien rakennusten joukossa useita muita 1920-30 luvulla rakennettuja asuinpienaloja ja talousrakennuksia
YK, AK A/s aluemarkintä

JOEN POHJOISPUOLI

C42 Kuurnatie 6, Uiton talo, päiväkot, asuintalo 1920

AK sr-14

C43 Kalkkisilta, uiton makasiini 1920

C44 Erätie 3, Nyholmin talo 1920
AK sr-6

C45 Ilmarintie 2-4, asuin- toimistorakennus 1930
AK sr-14

C46 Haukitie 1, Nakertajan vanha koulu, kylätalo 1924
AK sr-14

Nakertajassa on uudempien joukossa useita 1920-30 luvulla rakennettuja asuinpientaloja ja talousrakennuksia

C47 Teppanan mäen pengerkiveys 1929-30

D SOTA-AIKA 1939-1944

D1 Vesilaitos, Kauppakatu, nuorisotila Wanha vesilaitos 1940/1995-2016
AK sr-14

D2 Brahenkatu 5, Koskikara 1940, **D2e** piharakennus 1949
RKY, MK, YK, AK AL/s-1

D3 Kauppakatu 34-36 1940, autotalli 1948
AK sr-19

D4 Koivukosken voimalaitos 1943
RKY, MK, YK

D5 Vienankatu 10, asuinkerrostalo 1941

D6 Ratakatu 11, asuinrakennus 1941
AK sr-15

D7 Ratakatu 15, asuinrakennus 1942
AK sr-15

D8 Koivukoskenkatu 17 Välikatu, asuinkerrostalo ja piharakennus 1943
RKY (Kauppakadun funkkis)

D9 Purolan Lamminkatu 1-16, kahdeksan ruotsalaistaloa 1940
YK, AK A/s aluemarkintä

D10 Lehtikankaan Jarrukuja 10-16, neljä ruotsalaistaloa 1940

Lehtikankaalla on useita muitakin sota-ajan pientaloja ja talousrakennuksia
YK, AK A/s aluemarkintä

E JÄLLEENRAKENNUS 1945-50-LUKU

- E1** Kauppakadun ym funkkis – (ryhmään kuuluvat myös C9, C10, C12, C13, D3 ja D8)
RKY
 Kauppakatu 11, Seurahuone 1945
 Koivukoskenkatu 17, asuinkerrostalo Brahenkatu 1946
 Kauppakatu 27, entinen Kajaanin Seudun Osuuskassa 1948 *AK sr-20*
 Kauppakatu 17, Talon Oy Korhonen 1950
 Kauppakatu 9, Kainuun ent.säästöpankki 1950 *AK sr-20*
 Kauppakatu 15, kaksi asuinliikerakennusta ja talousrakennus 1952
 Kauppakatu 19, asuinliikerakennus 1956
 Välikatu 7, Pekka Heikkisen leipomo 1945
- E2** Ridellinkuja 4, kaksi asuinrakennusta 1939
AK sr-5
- E3** Ratakatu 13 a ja b, asuinrakennus 1946
AK sr-5
- E4** Kainuunkatu 15, asuinrakennus 1949,
AK sr-5
- E5** Osmonkatu 9, Kainuun Maaseutukeskus 1950
- E6** Väinämöisenkatu 28, Kajaanin keskuskoulu 1950/2014
MK
- E7** Kajaanin kauppakoulusta Kajaanin lukio – jatkokertomus
 1951-2004
- E8** Jauhokalliontie 1A, Siunauskappeli Kajaanin hautausmaa 1951
RKY, MK, YK
- E9** Asemakatu 5, asuin-liikerakennus 1951
- E10** Viennankatu 8, asuinkerrostalo 1956
- E11** Väinämöisenkatu 5, asuinrakennus 1954
- E12** Eliaksentie 4, Teppanan koulu 1954
- E13** Tehdaskatu 12, asuinkerrostalo 1950
 Tehdaskatu 10, asuinkerrostalo 1954
 Tehdaskatu 8, asuinkerrostalo 1955
 Tehdaskatu 6, asuinkerrostalo 1959
- E14** Tehdaskatu 16, rivitalo Lampila 1954
- E15** Tehdaskatu 1, ent. tuberkuloosihuolto 1955
- E16** Keskuskentän katsomo 1955
MK, AK sr-14 – sisätilat käyttökiellossa home
- E17** Kainuunkatu 3-5, kaksi asuinkerrostaloa ja autotallia 1955
- E18** Brahenkatu 14, pappila 1956

LUOKITTELU 1 2 3 4

E19 Linnankatu 2, Kansanpirtti - työväentalo, 1956

E20 Sissikuja 3, Kainula settlementtipisto, 1957/1960
AK sr-23

E21 Linnankatu 6, ent. tyttölyseo, Linnan lukio, nyk. toimistoja ym.
1958
AK sr-23

E22 Kalliokatu 4, valtion virastotalo, 1958

E23 Linnankatu 18, Pienteollisuustalo ym. 1958

E24 Kajaanin ortodoksinen kirkko 1958
AK sr-10

E25 Harjukatu 33-35, pienkerrostalot 1956 ja 1954

F KASVU JA LAAJENEMINEN 1960- JA 1970-LUVUT

F1 Pohjolankatu 22, asuinkerrostalo 1963

F2 Tehdaskatu 20, Lampitorni 1963
AK sr3

F3 Harjukatu 27, Harjula lastenkoti 1964

F4 Kainuun keskussairaala, 1965-1969
MK

F5 Sammonkatu 15, Sampola 1966

F6 Opintie 3, Kainuun ammattikoulun asuntola 1966

F7 Lohtajankatu 27, seurakuntatalo 1968

F8 Tehdaskatu 15, Kajaani Oy:n ”poroportti” 1975

F9 Pohjolankatu 13, kaupungintalo 1976

F10 Kuntokatu 8, Vimpelin kentän katsomo 1979 (vuoden
betonirakennus 1981)

JOEN POHJOISPUOLI

F11 Linnanpolku 1-10, Marketanmaja I-VI, VII-X, kytketyt pientalot 1962

F12 Kuurnantie 7, Teppanan ostoskeskus 1964

F13 Kuurnantie 1 ja 3, asuinkerrostalot 1964

F14 Eliaksentie 3, 5, 7, 9 ja 11, Marketanpuiston asuinkerrostalot 1966-1974

F15 Voudintien 1-5 1972

16 Kärpantie 2, rivitalo 1974

F17 Karoliinantie 1, rivitalot 1977-81

F18 Kuikanhuuto 1, rivitalot 1979

G NOUSUKAUSI 1980-LUKU

G1 Seminaarinkatu 1, Kajaanin pääkirjasto 1983

G2 Honkirämeentie 10, Honkkari 1984

G3 Kaukametsä opisto 1985 ja konserttisali 1987

MK, AK sr-22

G4 Kalliokatu 2/Lönnotinkatu virastotalo (verotoimisto, työnvälitys) 1985

G5 Lönnotinkatu 2a, Oikeus- ja poliisitalo 1986

G6 Viestitie 1, Kainuun Sanomien painotalo 1986

G7 Kainuunkatu 23-25, rivi- ja pienkerrostalot 1986

G8 Soidinkatu 4, Lehtikankaan terveyskeskus 1988

G9 Opintie 2, opiskelija-asunnot 1988

G10 Velhontie 1, Lohtajan koulu 1989/Sali 1993

G11 Lohenpyrstö 1, Pikkuketun päiväkoti 1989

G12 Kuikanhuuto 3, rivitalot 1989

H PERUSKORJAUS, TÄYDENNYS- JA YMPÄRISTÖRAKENTAMINEN 1990-

H1 Sammonkatu 8, Arvola-koti 1990

H2 Samoojantie 4, Huuhkajanvaaran koulu-päiväkoti 1992

H3 Sammonkatu 9, Arvola palveluasunnot 1993

H4 Kaplastie 2, Linnantauksen seurakuntakeskus 1997

H5 Kaukametsä musiikkiopisto 1998

MK

H6 Suvantopuisto 1993-2001

H7 Koivukoskenkatu 15, asuinkerrostalo 2009

H8 Kauppakatu 38, elokuvateatteri ym. 2011

H9 Kaukavesi, vesiliikuntakeskus 2013

H10 Hauhola-Lehtikangas monitoimitalo 2017

Kulttuuriympäristön aluekohteet, joissa on monta kohdetta ja useita rakennushistoriallisia kerroksia tai jotka ovat oman aikakautensa edustavia rakennusryhmiä (kartta 3)

Kaupunkikuvan ja identiteetin kannalta tärkeitä kokonaisuuksia, joiden täydennysrakentaminen, hoito, kunnossapito, arvon mukainen korjaaminen ja tarpeen mukainen muutostyö ja täydennysrakentaminen tulee tehdä rakennusten ja alueen arvot ja luonne säilyttäen.

RKY alueet

- 1. Kajaanin joen historiallinen kokonaisuus + voimalaitokset Ämmäkoski ja Koivukoski**
- 2. Kauppakadun ja Koivukoskenkadun funkkitalot sekä Raatihuone ja tori**
- 3. Kirkot**
- 4. Rautatieasema-alue
(Hoikankangas varuskunta-alue)**

Asemakaavamääräys: alueen luonne säilytettävä - muutokset sopeutettava olevaan ympäristöön ja sen rakennustapaan

- 5. Purola A/s** ajallisesti kerrostunut alue, rakennuksia 1910-luvulta asti, pääosa jälleenrakennuskaudelta
- 6. Puistola A/s** leimallisesti jälleenrakennuskauden alue
- 7. Lehtikangas A/s** ajallisesti kerrostunut alue, rakennuksia 1910-luvulta asti, pääosa jälleenrakennuskaudelta
- 8. Hoikankatu ja Nurmikatu** yhtenäinen sodanjälkeinen alue Lehtikankaalla

Lisäksi

- 9. Kirkkojen ympäristö**
Kajaanin kirkot, kirkkopuistot ja Kekkospuisto yhdessä Väinämöisenkatu 22 (Väinölä), Kirkkokatu 20 (Karvola) ja Koivukoskenkatu 9 (Tapiola) muodostavat kokonaisuuden, joka on historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas.
- 10. Keskuskoulu, ent. tyttölyseo, Kainula ja 1950-luvun kerrostalot**
Keskuskoulu, ”Linna” ja Kainula muodostavat edustavan julkisten rakennusten kokonaisuuden, jota täydentävät 1950-luvulla rakennetut Kainuunkatu 3 ja 5 sekä Linnankatu 10 ja Väinämöisenkatu 29 asuinkerrostalot.

11. Vesitorni ja sen ympäristön ajallisesti kerrostunut kokonaisuus

Kalliokatu 7-11 Kajaanin keskustan ainoa säilynyt puutalokatuosuus, joka yhdessä Vesitornin, Valtion eri aikoina rakennettujen virastojen, Ridellinkuja 10:n ja Louhikadun ns. Hakatalojen kanssa on kokonaisuus, joka on historiallisesti, rakennushistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas.

12. Kainuunkadun, Rata-/Vuorikadun ajallisesti kerrostunut kokonaisuus Yläkaupungilla Kirjasto - Tehdaskatu ajallisesti kerrostunut kokonaisuus, edustavia rakennuksia itsenäisyyden ajan alusta 2010-luvulle

13. Asemakatu - Vesilaitos ajallisesti kerrostunut kokonaisuus, edustavia rakennuksia itsenäisyyden ajan alusta 1990-luvulle

14. Mäkikatu- Yläkatu yhtenäinen sodanjälkeinen alue (Otto I. Meurmanin kaava edelleen voimassa)

15. Naavatie edustava 1960-luvun pientaloalue

16. Palokangas edustava 1960-luvun kerros- ja pientaloalue

17. Vanha Teppana ajallisesti kerrostunut kokonaisuus, jossa kohteita autonomian ajalta 2010-luvulle, ympäristöön sovitettua uudisrakentamista

18. Linnanpolku, Kuurnantie, Eliaksentie ja ostoskeskus edustava 1960-luvun kokonaisuus

19. Messeniuksentien alue edustava 1950-1960-lukujen alue, Kajaanin ensimmäiset matalat loivakattoiset pientalot

20. Onnela – asuntomessut 2001: vuosituhannen vaihteen valmistaloja, yksilöllisesti suunniteltuja pientaloja ja kerrostaloja sekä palveluasuntoja. Lisänä vesilaitos, 1970-luvun hotelli, rantasauna ja kylmäkaraisukeskus sekä puistoja ja uimaranta

21. Harjukuja, täydennysrakentamisena uusia asuinpienaloja Puistolän jälleenrakennuskauden alueen vierelle 2014-2016